

Araştırma Görevlileri ve Sorunları

Elk. Elo. Müh. Şebnem Seçkin Uğurlu
sebnem.seckin@emo.org.tr

5 Mart 2009 günü İstanbul Üniversitesi'nde görev yapmakta olan 600 kadar araştırma görevlisi tüm ülkede yankı bulan bir eyleme imza attılar. Üniversitenin girişine koydukları "**BİZ KALİYORUZ, YÖK GİTSİN!**" yazılı dev pankartlarıyla üniversitelerini terk etmeme eylemi yapan araştırma görevlileri sabaha kadar Fen – Edebiyat Fakültesi'nde çalışmalarını sürdürdüler. Eylemin gerekçesi "YÖK'ün 31 Temmuz 2008'de uygulamaya soktuğu yönetmeliğin iş güvencesini ortadan kaldırması"ydı. Gece boyunca "Ferman YÖK'ün, üniversiteler bizimdir!", "Doktoralı işsiz olmayacağız!", "Dur de, dur de, 50/d'ye dur del!" sloganları atıldı. Bu eyleme Eğitim-Sen, İstanbul Tabip Odası, Üniversiteler Konseyi, Genç-Sen ve Eczacılar Odası'nın yanı sıra üniversitenin diğer akademisyen üyeleri ve bazı politikacılar da destek verdi.¹

İstanbul Üniversitesi'nde gerçekleştirilen bu eylem insanların aklına "Nedir bu araştırma görevlilerinin derdi?" sorusunu getirdi. Gerçekten nedir bu insanların derdi?

Her ülke kendi eğitim ve üniversite politikası doğrultusunda "araştırma görevlisi"nin görev ve

sorumluluklarını farklı biçimlemektedir. Araştırma görevlisi veya "asistan" olarak tabir edilen kişi, Türkiye üniversitelerinde araştırma, eğitim alanlarında çalışma yapan, lisansüstü eğitimi esnasında kendisine danışmanlık yapan hocasını "asiste" eden, sorumluluğunda olan laboratuvarların işlevini sağlayan kişiler olarak görülmektedir.

6 Kasım 1981'de yayımlanan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile üniversiteler kapitalizmin ve cuntanın istediği biçimde yeniden şekillendirilmiştir. Bunun 28 yıl sonraki kanıtı YÖK'ün tüm gücüyle hala yaşıyor olmasıdır. Üniversitelerdeki akademisyenlerin çalışma durumları da bu yasayla tanımlanmaktadır. Bu yasaya göre araştırma görevlileri için iki çeşit istihdam biçimi bulunmaktadır: 33/a ve 50/d maddeleri.

33/a maddesi şöyle demektedir: "*Araştırma görevlileri, yükseköğretim kurumlarında yapılan araştırma, inceleme ve deneylerde yardımcı olan ve yetkili organlarca verilen ilgili diğer görevleri yapan öğretim yardımcılardır. Bunlar ilgili anabilim veya anasanaat dalı başkanlarının*

önerisi, Bölüm Başkanı, Dekan, enstitü, yüksekokul veya konservatuar müdürünün olumlu görüşü üzerine rektörün onayı ile araştırma görevlisi kadrolarına en çok üç yıl süre ile atanırlar; atanma süresi sonunda görevleri kendiliğinden sona erer. Bunlar aynı usulle yeniden atanabilirler."²

50/d maddesine göre de: "*Lisansüstü öğretim yapan öğrenciler, kendilerine tahsis edilebilecek burslardan yararlanabilecekleri gibi, her defasında bir yıl için olmak üzere öğretim yardımcılığı kadrolarından birine de atanabilirler.*"

İlk bakışta da görülebileceği üzere bu iki maddenin istihdam etmek üzere tariflediği kadroların amaçları birbirinden farklıdır. 33/a maddesinde araştırma görevlisi kadrosunun görevleri, sorumlulukları ve atanma biçimleri tariflenmektedir. 50/d maddesinde ise lisansüstü eğitim almakta olan öğrencilerin, 1 yıl için alabilecekleri bursların yanı sıra, üniversite içinde görev alarak, bir çeşit burs alabilecekleri belirtilmektedir. Yani bu kadro kişi yüksek lisans veya doktora yaptığı süre içinde bu görevde kalabilir.

1990'lı yılların başlarına kadar

araştırma görevlileri yüksek oranda 33/a maddesine göre istihdam edilmekteydi. Daha sonra araştırma görevlisi kadrolarına daha çok 50/d maddesine göre alım yapılmaya, hatta 33/a kadrosunda olan asistanlar da 50/d maddesine geçmeye özendirilmeye başlandı. Kişilerin doktora eğitimlerinin bitmesine yakın, bölüm başkanlıklarının, dekanlıkları ve rektörlüğün kendilerine uygun gördükleri kişileri tekrar atarken 33/a ile atayarak da çalışmanın devamlılığı sağlanıyordu. Ancak Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan'ın YÖK Başkanı olmasıyla beraber sürecin değişeceğini ilk sinyallerini görmeye başladık. Nitekim Özcan yaptığı ilk açıklamalarda araştırma görevlilerinin durumlarını iyileştireceğini, "burslu" kadrolarda istihdam edileceğini maaşlarından kesilen sosyal güvenlik paylarına kavuşturarak maaşlarında iyileştirmeler yapacağını müjdeledi (!). Kısa bir süre sonra da YÖK'ün 31 Temmuz 2008'de çıkardığı yönetmelikle üniversitelerin elinden araştırma görevlilerini 50/d kadrosunda, 33/a kadrosuna atama yetkisi alındı. Yönetmelikle üniversitelerin lisansüstü eğitimlerini başarıyla tamamlayan öğrencilerin 33/a madde uyarınca görevlendirmeleri uygulamasına da son verildi ve yeni kadro ilanı şartı getirildi. Bu son gelişmelerle doktorayı bitirdiğiniz günün sevincinin, işsiz kaldığınızın ortaya çıkmasının hüznüyle karardı.

Eğitim-Sen'in bu yönetmeliğin iptali için Danıştay'da açtığı dava 17 Nisan 2009'da Danıştay 8. Daire'nin uygulamayı durdurmasıyla sonuçlandı. Kararda, yönetmeliğin 4. maddesinde hangi atamaların bu yönetmelik kapsamında olduğu anlatılarak şöyle denildi: "Bu madde davaya konu yürütme kurulu kararının 7 ve 8. maddelerinde

belirtilen istihdam değişikliklerini içermemektedir. Böylece alınan kararla yönetmelikte sayılmayan atama halleri de bu yönetmeliğe tabi tutulmakla üst hukuk normuna aykırılık oluşturmuştur."

Danıştay'ın aldığı bu kararla uygulamada eski sisteme dönüşmüştür. Ancak 1980'den sonra neoliberal politikaların emekçilerin üzerinden her silindir gibi geçişinde yaşandığı gibi burada yaşanan aslında tam olarak bir kazanım olmamıştır.³

33/a maddesi incelenecek olursa bu maddenin de iş güvencesi sağlamadığını görmekteyiz. Çünkü bu kadroda da atamalar 3 yılda bir tekrarlanmakta ve atanmanı ölçütü "Bölüm Başkanı, Dekan, enstitü, yüksekokul veya konservatuvar müdürünün olumlu görüşü üzerine rektörün onay" olarak tariflenmiştir. Her üniversite atanma ölçütlerini kendi belirlemekte, bu ölçütler de genellikle yayın sayısı, yabancı dil bilgisi, yapılan projeler olmaktadır. Her araştırma alanında aynı ölçütlerin uygulanması bir haksızlığı doğurmakta, yapılan projelerin de üniversiteye para kazandırması makbul görülmektedir. Bu ölçütler "Üniversiteye faydası dokunmayan çalışmanı niye üniversitede tutalım?" anlayışına dönüşmektedir.

Bu sorununun sadece bir kadro sorunu olmadığını söyleyen İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Araştırma Görevlisi Gökçe Cihan şöyle demektedir: "İşin içine girdikçe bunun basit bir kadro sorunu olmadığını çok daha büyük bir sorunun- saldırının yalnızca bir parçası olduğunu gördük hep birlikte. **Türkiye'de araştırma ve eğitimin bir arada yürütüldüğü kürsü temelli geleneksel kamu üniversitesi modelinin tasfiyesiyle karşı karşıyayız aslında bugün. "Piyasacı üniversite" "yenilikçi-katılımcı-girişimci üniversite" adı altında servis ediliyor. Ana amaç üniversite-sanayi işbirliğinin önünü açacak bir yapılanma. Sanayinin Ar-Ge birimi haline getirilmeye çalışılıyor üniversiteler. Bunun için de üniversitelerin şirketleşmesi isteniyor. Mali özerklik talep ediliyor. Şirketleşen üniversitelerde akademisyenlerin iş güvencesi büyük bir sorun... Sağlık-sosyal haklarınız olmayacak, düzenli bir maaşınız olmayacak, geçinebilmek için proje peşinde koşacaksınız. Üniversiteye ne kadar para, sanayiye ne kadar kar kazandırırırsanız o kadar "kaliteli" akademisyen olacaksınız. Doğal olarak bu modele uyum sağlayabilen "işini bilen projeci asistanlar" seleksiyon baskısıyla üniversitelerde kalmış olacak bir yandan da. Aranan akademisyen modeli çekirdekten yetişmiş olacak"**⁴

Ayrıca 33/a maddesindeki "ilgili diğer görevleri yapar" ibaresi ucu oldukça açık bir cümledir. Bu "diğer görevler" asistanların hocalarının sınav kâğıdını okumaktan, sınav gözetmenliği yapmaya, hocaların bilgisayarlarını tamir etmekten onların bir takım kişisel işlerini yapmaya kadar uzanabilmektedir.

Araştırma görevlilerinin sorunları sadece iş güvencesi ve

görev tanımındaki belirsizlikle sınırlı değil. En büyük sorunlardan biri de araştırma görevlilerinin ve tüm akademisyenlerin özerkliği-dir. Alınan maaşlar asgari yaşam koşullarını bile sağlayamayacak düzeydedir. Bu durum kadroların geçiciliği ve keyfiyeti ile birleştiğinde istek ve güdü kaybına neden olmaktadır. Araştırma için gereken en basit bir bilgisayarın bile üniversite tarafından temin edilemediği durumlarda akademisyenler “projelere” yönelmektedir. Projelerden elde edilen desteklerle gerekli çalışma gereçleri sağlanmaktadır. Hatta bu araştırmaların sonuçlarının sunulması için gidilecek kongre ve sempozyumların giderleri bile üniversiteler tarafından değil proje destekleri ile karşılanmaktadır. “Bu neşesiz, kaygılı ortam artık akademik çalışmalar için tümüyle elverişsizdir. Böylesi bir ortamda bireysel çözüm-

Kaynakça

1. <http://asistangirisimi.blogspot.com/2009/03/basnda-5-mart-istanbul-eylemi.html>
2. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, <http://www.yok.gov.tr/content/view/435/183/lang,tr/>
3. “Araştırma Görevlileri”, *Radikal*, 21.05.2009
4. “Araştırma Görevlileri Neden Eylemde?”, <http://haber.sol.org.tr/mansetler/arastirma-gorevlleri-neden-eylemde-haberi-12374>
5. “Araştırma Görevlileri”, Prof. Dr. Mine ANĞ KÜÇÜKER, *Radikal*, 14.06.2009

ler aranır. Yaşamı sürdürmenin, hatta akademik çalışmalar yapabilmeyen yolu değişik finans kaynaklarına bağımlılaşmaktır. Fırsat eşitlikleri, liyakat önemini yitirir, etik değerler yiter, önce bireysel, sonra da kurumsal özerklik yok olur.”⁵

Vakıf üniversitelerinde çalışan araştırma görevlilerinde bu sorun daha da büyükmektedir. **Vakıf üniversitelerinde bütün araştırma görevlileri “bursiyer” statüsünde, iş ve sosyal güvencesi olmaksızın çalıştırılmakta, devlet üniversitelerinde olduğu gibi oldukça düşük ücret almaktadırlar.** Önemli bir çoğunluğunun da lisansüstü çalışmaları sona erdikten sonra akademik hayatları da sona ermektedir.

Üniversitelerin özerkliğini ve demokratikliğini sorgulattıran diğer bir parametre de üniversite

kurullarında araştırma görevlilerinin temsiliyetinin söz konusu olmamasıdır. Bölüm ve fakülte kurullarında, rektörlük seçimlerine araştırma görevlilerinin oy hakkının bulunmaması aslında araştırma görevlilerinin üniversitenin bir parçası olarak görülmediğinin bir kanıtıdır.

Üniversitenin temel bileşenleri ve üniversitelerin geleceği olan araştırma görevlilerinin sorunları aslında üniversitenin, toplumun ve halkın sorunlarından bağımsız değildir. Akademik neoliberal politikalarla yeniden şekillendirilmesi, özerkliğinin, bağımsız ve bilimsel bilgi üretme gücünün elinden alınmasıyla yapılmaya çalışılan aynı zamanda bir ülkenin sömürgeye dönüşmesinin, gericileşmesinin yolundaki taşları döşemektedir.

Resmi Gazete'den

Tarih	Sayı	Kurum	
6 Ocak 2010	27454	Bakanlar Kurulu Kararı	Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
10 Ocak 2010	27458	Kamu İhale Kurumu	Danışmanlık Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
10 Ocak 2010	27458	Kamu İhale Kurumu	Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
11 Ocak 2010	27459	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Ölçü Aletleri ve Metrolojik Kontrol Yöntemleri Hakkında Yönetmelik (2009/34/AT)
15 Ocak 2010	27463	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	Elektronik Haberleşme Sektöründe Yetkilendirmeye İlişkin İhale Yönetmeliği
17 Ocak 2010	27465	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Ölçü ve Ölçü Aletleri Tip Onay Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
19 Ocak 2010	27467	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	Yerel Ağa Ayrıştırılmış Erişime İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ
20 Ocak 2010	27468	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	Yapı Malzemeleri Yönetmeliği (89/106/EEC) Kapsamında Uygulanacak Teknik Şartnamelerin Yayımlanması Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: Yığ/2010-01)
20 Ocak 2010	27469	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
21 Ocak 2010	27469	Kamu İhale Kurumu	Kamu İhale Tebliği (Tebliğ No: 2010/1)
27 Ocak 2010	27475	Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü	Hava Trafik Yönetimi Yazılımları Hakkında Yönetmelik
30 Ocak 2010	27478	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Ev Tipi Buzdolapları, Derin Dondurucular, Buzdolabı Derin Dondurucular ve Bunların Bileşimlerinin Enerji Etiketlemesine Dair Yönetmelik (94/2/AT)